

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΗ

Σε κάποια προηγούμενα τεύχη τῶν «Μουσικῶν Χρονικῶν», εἶχα παρακολουθήσει τὴ συζήτηση, ποὺ εἶχε λάβει χώραν, ἀναμεταξὺ ἐνὸς διακεκριμένου γλωσσολόγου κ' ἐνὸς διακεκριμένου μουσικοῦ, περὶ τῆς ἐξελέξεως τῆς δημοτικῆς μας, καὶ τῶν κανόνων τῆς διαμορφώσεώς της, τόσο ἀπὸ ἀπόψεως ἐτυμολογικῆς ὁρθότητος, ὅσο καὶ ἀπὸ ἀπόψεως τῆς αἰσθητικῆς ψυχολογίας της. Δὲν ἐθεώρησα δίκαιο νὰ παρέμβω τότε, ἐπειδὴ ἔκρινα ὅτι ἡ παρέμβασί μου ἐκείνη, ἐκτὸς τοῦ ὅτι θὰ ἦταν κάπως αὐθαίρετη, θὰ περιέπλεκεν ἴσως τὰ ζητήματα, ἀντὶ νὰ τ' ἀπλοποιήσει, κ' ἐπὶ πλεόν θὰ μὲ τοποθετοῦσε, ἀναγκαστικά, σ' ἓνα ἀπὸ τὰ δύο στρατόπεδα, προτοῦ ἡ συζήτηση κλείσει ἐντελῶς, καὶ προτοῦ ἀκουσθοῦν ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα, κ' ἀπ' τὶς δύο μεριές, καὶ καταστεί δυνατὸς ἓνας πλήρης προσανατολισμὸς τῶν ἀτομικῶν ἀπόψεών μου.

Δὲν ἀνῆλθω στὴν κατηγορίαν τῶν ἀνθρώπων, ποὺ ὑποστηρίζουν τὶς μονόπλευρες ἀπόψεις, οὔτε πιστεύω ὅτι τὰ πράγματα εἶνε πάντα τόσο ἀπλά, ὅσο εἶνε ἐνδεχόμενο νὰ φαίνονται. Ἐντούτοις ἡ προσωπικὴ μου γνώμη δὲ δίστασε, ἀπ' ἀρχῆς, νὰ τοποθετηθεῖ πρὸς τὴν ἀποψη τοῦ ὀλιγότερου εἰδικοῦ—τοῦ μουσικοῦ—καὶ νὰ τεθεῖ ἀντιμέτωπη πρὸς τὴν ἀποψη τοῦ καθ' ὁλοκληρίαν εἰδικοῦ—τοῦ γλωσσολόγου.

Διατηροῦσα πάντα τὴ γνώμη, ὅτι τὸ βαθύτερον ψυχολογικὸ στοιχεῖο στὴ διάπλαση μᾶς νέας γλώσσας, ὑπῆρξε πάντα τὸ μουσικόν, καὶ ὄχι τὸ ἐτυμολογικόν. Ἄν τὸ ἐπικρατέστερον στοιχεῖο ἦταν τὸ ἐτυμολογικόν—τὸ τυπικὰ ὀρθόν, τὸ ἐπιστημονικόν—δὲ θὰ συνέτρεχε κανένας λόγος νὰ συμβεῖ τὸ γεγονός τῆς μεταμορφώσεως μᾶς γλώσσας, ποὺ ὑπάρχει ἤδη, καὶ ποὺ εἶναι ἤδη ἱκανὴ νὰ ἐκφράσει καθεστὶ, σὲ μιὰ νέα, ἐντελῶς ξεχωριστή, καὶ μὲ κανόνες ἐντελῶς δικούς της. Θὰ ἔμενε ἡ ἴδια γλῶσσα, πλουτιζομένη, φυσικά, μὲ νέες λέξεις, σύμφωνα μὲ τὶς ἀπαιτήσεις τοῦ καιροῦ—ἀλλ' ἀναλλοίωτη, ἀκίνητη στὸ βάθος. Καὶ ὅμως παριστάμεθα διαρκῶς σὲ μιὰ ριζικὴ γλωσσικὴ μεταμόρφωση, σ' ἓνα διαρκὲς σπάσιμο τῶν πλαισίων, σὲ μιὰ πλήρη χειραφέτηση, ὄχι μόνο τῆς δημοτικῆς, ἀλλὰ καὶ κάθε γλώσσας νεωτέρας, ἀπ' τὴ χρονικῶς προγενεστέρα της.

Ποιὸ ἄλλο θὰ μπορούσε νὰ εἶναι τὸ ψυχολογικὸ κίνητρο, σὲ μιὰ τέτοια μεταμόρφωση, ἂν ὄχι ἡ αἰώνια μεταλλαγὴ τῶν ἀκουστικῶν μας

ἀπαιτήσεων; Καί ποὺς θὰ μπορούσες σοβαρὰ νὰ ὑποστηρίξει, ὅτι ὁ λαὸς ποὺ τὴ δημιουργεῖ, δὲν ὑπακούει σὲ μελωδικὰς ὑποκινήσεις, στὸ διαρκῶς μεταλλασσόμενο ἀκουστικό του ἔνστικτο, ποὺ προσπαθεῖ, ἐντὸς τῶν δυνατῶν ὁρίων, νὰ ρυθμίσει τὰ ἐκφραστικά του μέσα, πρὸς ἀπλούστερες ἡχητικὰς μορφάς, ἀλλὰ καὶ βασικά μελωδικὰς; Ποιὸς θὰ μπορούσε νὰ ὑποστηρίξει, ὅτι ἡ αὐθόρμητη αὐτὴ πρωτοβουλία, δὲν ἀποβλέπει στὴν ἱκανοποίησιν τῶν μελωδικῶν του ἀναγκῶν; Καὶ τὶ δὲν ἐπιχειρεῖ, τάχα, ἕνας λαός, γιὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ αὐτὸ τὸ αἰσθημὰ του; Διαστρέφει, ἀναγκασματίζει λέξεις, νύθεται ἐκφράσεις ξενικὰς, περικόπτει ἤχους περιττοὺς, περιφρονεῖ τὴ σύνταξιν καὶ τὴ γραμματικὴν—φθάνει νὰ συλλάβῃ τὴ μορφή, ποὺ θὰ τοῦ εἶναι ἀρεστὴ στὴν ἀκοή, καὶ θὰ τοῦ δόσῃ ἄνεσιν, ρυθμὸν καὶ μελωδίαν...

Δὲ θέλω ν' ἀναφέρω παραδείγματα. Εἶναι γνωστὴ σὲ ὅλους μας, ἡ κακομεταχείριση ποὺ ὑπέστη ἡ δημοτικὴ μας, πεσμένη σὲ χέρια ἀκαλαίσθητα, ἐπὶ τόσα χρόνια. "Ἀνθρωποὶ ἀναρμόδιοι—ἀναρμόδιοι ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, καὶ γιὰ καθὺς ζήτημα, ὅπως ὁ μακαρίτης ὁ Ψυχάρης—ἀνυχολόγητοι καὶ ἀντιμουσικοί, τὴ στραπατσάρισαν καὶ τὴν κατακονορέλιασαν, ἐν ὀνόματι τῆς ἀναντίρρησης, ὥστόσο, ἐπιστήμης τῶν—χωρὶς νὰ ὑπολογίσουν, ὅτι, χιτῶντας ἐπιστημονικά, ἔχιζαν ἀπάνω στὸ κενό! Δὲν εἶχαν τὴ στοιχειώδη γνώσιν τοῦ πολὺ ἀπλοῦ, ἄλλωστε, γεγονότος, ὅτι, προκείμενον περὶ ἐνὸς ἐγγειρήματος, ποὺ θὰ εἶχε τόσες ἀπηχίσεις στὴ ζωὴ, ἡ αὐθαίρετη οἰκειοποίησίν του ἀπὸ ἄτομα, ὁσοδήποτε ἐπιστημονικῶς καταρτισμένα, δὲ θὰ μπορούσε ν' ἀποδόσῃ ζωντανοὺς καρπούς, ἂν δὲν ἀνταπεκρίνετο σὲ μιὰ συνολικὴ αἰσθητικὴ, μιὰ πηγαία λαϊκὴ αἰσθητικὴ, ποὺ δὲν περιφρονεῖται τόσο εὐκολα, οὔτε παραμερίζεται αὐθαίρετα, χωρὶς μοιραῖας ἀντιδράσεις ὑστερότερες.

Τὸ κύριον σφάλμα τοῦ Ψυχάρη, εἶναι, ἀκριβῶς, ὅτι περιορίσθηκε στὸ στενὰ ἐπιστημονικὸ ἐπίπεδο, κλείνοντας ἀπερίσκεπτα τὰ μάτια στὸ μουσικὸ καὶ αἰσθητικὸ στοιχεῖο. Δὲν εἶχε, δηλαδὴ, τὴ στοιχειώδη πρόνοιαν, νὰ κάμῃ μιὰ «αἰσθητικὴ» πολιτικὴ! Κι' αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος, ποὺ τὸ ἔργο του θ' ἀπομείνῃ μιὰ ἄγονη ἐπιστημονικὴ προσπάθεια, μὲ νόθους καὶ συμβατικούς καρπούς. "Ἐνας ἄνθρωπος μὲ μουσικὸν αὐτί, θὰ μπορούσε νὰ κάμῃ πολὺ περισσότερη δουλειά, σ' αὐτὴ τὴν ὑπόθεσιν, ἀπὸ ἑκατὸ Ψυχάρηδες μαζί....

"Ἡ ἱστορία εἶναι τόσο πρόσφατη, καὶ οἱ συνέπειές της τόσον εἰδιόκριτες, σὲ κάθε μίτι καθαρὸ καὶ ἀμερόληπτο, ποὺ ἀποφεύγω νὰ μιλήσω περισσότερον. Ἐξέινω, ὅμως, ποὺ εἶμαι ὑποχρεωμένος, ἀλλῇ μιᾷ φορᾷ, νὰ ξαναπῶ, εἶναι, ὅτι, ἂν ἡ ὑπόθεσις τῆς δημοτικῆς εἶχε τὴν τύχην νὰ πέσῃ σὲ καλύτερα χέρια—σὲ χέρια μουσικά καὶ θετικώτερα—τὰ πράγματα θὰ ἦσαν, ἀσφαλῶς, πολὺ διαφορετικά, καὶ ἡ «ἀρμονικὴ» δημοτικὴ μας δὲ θὰ σκόνταβε στοὺς ἡθικούς σκοπέλους, ποὺ τὴ βραδυνόρησαν ὥς τώρα. Καὶ εἶναι εὐτύχημα, ὅτι ἡ ἀνάγκη τοῦ ἐρχομοῦ της ἦταν τόσον ἀναπόδραστη, ὥστε, παρ' ὅλα τὰ πολλὰ αὐτὰ ἐμπόδια, νὰ ἐπικρατήσῃ καὶ νὰ ζήσει.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΛΑΠΑΘΙΩΤΗΣ